

RUCSAC PENTRU UREMURI DE CRIZĂ

Cum să distingi între știrile adevărate și cele false (*fake news*)? Evaluarea critică a informațiilor

Prof. dr. Oana Popa
Consilier școlar, CJRAE Prahova

(text tradus și adaptat, sursa: Covid-19 Support Pack, How to Spot Real and Fake News, Critically Appraising Information,
<https://www.mindtools.com/pages/article/fake-news.htm>)

Ce sunt știrile false (*fake news*)?

Există două tipuri de fake news:

1. Povestiri care nu sunt adevărate. Acestea sunt povești inventate în mod deliberat, menite să facă oamenii să creadă ceva fals, să cumpere un anumit produs sau să viziteze un anumit site web.
2. Povești care au un sâmbure de adevăr, dar nu sunt exacte sută la sută. Astfel de știri false sunt părtinitoare și își propun să convingă cititorii/ascultătorii/telespectatorii de un anumit punct de vedere politic sau ideologic. Povestiri de genul acesta pot fi de asemenea produse ale unor greșeli sau ale „miturilor urbane”.

De reținut:

Pentru ca lucrurile să fie și mai complicate, există și oameni care susțin că poveștile exacte, adevărate, sunt de fapt știri false, doar pentru că nu sunt de acord cu ele sau le consideră incomode, deranjante, într-un fel sau altul.

De unde provin știrile false/fake news?

Știrile false nu reprezintă nimic nou. Dar, ceea ce este o noutate, este cât de ușor se face schimbul de informații - atât adevărate, cât și false - la scară largă.

Platformele social media precum Twitter, Facebook și LinkedIn permit aproape oricui să își publice gândurile sau să împrăștie orice fel de povești în lume.

Problema este că majoritatea oamenilor nu verifică sursa materialului pe care îl vizualizează online înainte de a-l distribui, ceea ce poate duce la răspândirea rapidă a știrilor, acestea putând chiar deveni rapid virale.

În același timp, este din ce în ce mai greu să identifici sursa de știri, în special pe internet, ceea ce poate îngreuna evaluarea exactității acestora.

Acest lucru a dus la o inundație de fake news. De exemplu, un studiu a descoperit că mai mult de 25% dintre americani au vizitat un site de știri false într-o perioadă de șase

săptămâni, în timpul alegerilor prezidențiale din 2016 din SUA. Mai mult ca sigur, la fel se întâmplă chiar acum, în perioada crizei pe care o trăim.

Dar nu toate poveștile false se găsesc online. Uneori simple bârfe ajung în publicațiile tipărite, iar acestea nu reușesc/ nu au interesul/ nu au timpul necesar să verifice faptele, făcându-se astfel vinovate de răspândirea dezinformării, chiar dacă, uneori, doar din neatenție.

Care este impactul știrilor false?

Cercetările arată că 59% dintre oameni sunt preocupați de efectul pe care îl au știrile false. Există motive întemeiate pentru această preocupare!

Iată de ce:

- unii oameni ar putea începe să creadă că nu mai au nevoie de fapte pentru a-și susține argumentele;
- alții încep să dezvolte o neîncredere generalizată. Încetează să asculte știri, devin complet dezangajați, neimplicați, încetinind propria dezvoltare (de exemplu, profesională). În cele din urmă, acest lucru poate deteriora cultura unei organizații sau grup.
- știrile false pot afecta și comportamentul. Încurajează oamenii să inventeze scuze, să respingă ideile altora, să exagereze adevărul și să răspândească zvonuri. Acest lucru poate crea anxietate, cinism, neîncredere în ceilalți, dezorientare (oamenii nu mai știu în cine pot avea încredere), suspectarea oricărei informații. Toate acestea ar putea reduce curiozitatea, dorința de a afla lucruri noi, entuziasmul și ambiția, atât de necesare oricui, pentru că oricine are dorința de a avea succes.
- nu în ultimul rând, pot leza reputația proprie sau a celor din jur.

Cum putem identifica știrile false?

Discriminarea între adevăr și ficțiune poate fi adesea un demers dificil și descurajant. Dar merită efortul dacă la capătul drumului găsești adevărul, chiar dacă acesta nu e întotdeauna acela pe care vrei să-l auzi! Folosiți acești sase pași pentru a descoperi adevărul:

1. Dezvoltați o mentalitate critică

Unul dintre principalele motive pentru care știrile false reprezintă o problemă atât de mare este că adesea sunt prezentate într-o formă credibilă, ceea ce înseamnă că aproape oricine poate fi păcălit. De asemenea, multe povești false sunt scrise pentru a șoca! Acest lucru înseamnă că este esențial să vă păstrați controlul emoțional când veniți în contact cu astfel de povești. Abordați ceea ce vedeți și auziți în mod rațional și critic! Întrebați-vă: "De ce a fost scrisă această poveste? Ca să mă convingă asupra unui anumit punct de vedere? Ca să-mi vândă un anumit produs? Sau încearcă să mă facă să dau un click pe un site web?"

2. Verificați sursa

Dacă întâlnești o poveste dintr-o sursă despre care nu ai mai auzit până acum, fă ceva săpături! Află ceva mai multe despre editor - este o agenție de știri profesionistă și binecunoscută sau este blogul personal al cuiva?

Verificați și adresa URL a paginii. URL-uri terminate cu extensii precum „.infonet” și „.offer”, mai degrabă decât „.com” sau „.co.uk” sau care conțin erori de ortografie, pot însemna că sursa este suspectă. Dacă informația este ceva ce ai mai auzit de la o altă

persoană, ia considerare reputația și experiența sa profesională. Este cunoscut pentru expertiza sa în această privință? Sau are tendința de a exagera adevărul?

- Surse online de încredere precum Snopes vă pot ajuta să verificați povești care sună prea frumos pentru a fi adevărate.

3. Verificați cine mai preia informația

Verificați dacă povestea a fost preluată de alți editori de știri cunoscuți. Informații de la, de exemplu, Reuters, CNN și BBC, au fost cu siguranță verificate și răsverificate în prealabil. Dacă informațiile pe care le aveți nu provin dintr-o sursă cunoscută ca acestea, există șanse ca acestea să fie false.

Totuși, trebuie să fii atent chiar și aici. Oamenii care difuzează știri false și „fapte alternative” creează uneori pagini web, machetele de ziare sau imagini prelucrate care arată oficiale, dar nu sunt.

Așadar, dacă vedeți o postare suspectă care pare a fi de la CNN, de exemplu, verificați pagina de start a CNN pentru a verifica dacă există cu adevărat acolo.

4. Examinați dovezile

O știre credibilă va include o mulțime de fapte - citate de la experți, date din sondaje și statistici oficiale, de exemplu. Dacă acestea lipsesc sau sursa este un expert necunoscut sau un „prieten”, puneți-o în discuție!

Dovezile chiar arată că s-a întâmplat ceva? Sau faptele au fost răstălmăcite pentru a susține un anumit punct de vedere?

5. Căutați imagini false

Diverse soft-uri de editare facilitează crearea de imagini false care să pară profesionale și reale. De fapt, cercetările arată că doar jumătate dintre noi putem spune când imaginile sunt false.

Cu toate acestea, există câteva semne de avertizare pe care le puteți urmări. Umbre ciudate pe imagine, de exemplu, sau margini zimțate în jurul unei figuri. Dacă mai aveți îndoieli, puteți utiliza instrumente precum Google Reverse Image Search, pentru a verifica dacă imaginea a fost modificată sau utilizată într-un context greșit.

6. Verificați dacă „sună bine”

În cele din urmă, folosiți-vă bunul simț, instinctul, intuiția! Dacă o poveste sună incredibil, probabil că așa și este! Rețineți că știrile false sunt concepute pentru a vă „alimenta” prejudecățile sau temerile. Și, nu uitați!, doar pentru că o poveste sună corect și adevărat, nu înseamnă că așa și este.

- De exemplu, este puțin probabil ca marca ta de designer preferată să ofere un milion de rochii gratuite persoanelor care apelează la magazinele sale.

- Unele povești pe care le veți întâlni vor suna „greșit”, dar nu vor fi neapărat vești false. Ar putea fi o satiră, construită intenționat, de exemplu, sau ceva care provine de pe un site plin de umor.

- Dacă indiciile obținute prin unul sau mai mulți din cei șase pași sugerează că informațiile pe care le aveți sunt false sau dacă aveți îndoieli cu privire la aceasta, evitați să le împărtășiți cu alții. Dacă faceți acest lucru, puteți duce la răspândirea zvonurilor și aceasta vă poate afecta credibilitatea.

- *Acestea fiind spuse, nu vă rămâne decât să vă testați cunoștințele, punând în practică ceea ce ați aflat.*

Alegeți cinci știri recente, accesate prin rețeaua de socializare preferată, și încercați să le verificați credibilitatea!